



Обраћање високог представника Валентина Инцка пред Савјетом безбједности УН-а

Вриједи изговорена ријеч

Господине предсједниче, уважени чланови Савјета,

Прошло је више од 25 година од када је Босна и Херцеговина постала чланица Уједињених народа 1992. године, а од окончања трагичног сукоба 1995. године прошле су више од двије деценије.

Босна и Херцеговина је од тада постигла изузетан напредак у бројним областима. Успостављене су државне институције, предвиђене Анексом 4. Мировног споразума, Уставом. Три међусобно супротстављене војске уједињене су у једну. Успостављен је модеран и ефикасан систем наплате пореза, земља је добила симболе попут заставе, заједнички пасош и стабилну валуту. То су само нека од постигнућа.

Данас се ова земља налази на историјској прекретници, док лидери свих етничких група теже да се прикључе Европској унији и раде на испуњавању потребних услова да би БиХ добила статус кандидата.

Међутим, упркос овим обећавајућим корацима, Босни и Херцеговини је још увијек потребна пажња међународне заједнице.

Током протеклих шест мјесеци, многи од кључних политичких актера у Босни и Херцеговини наставили су да заговарају своје максималистичке ставове у погледу конкретних изазова с којима се ова земља суочава. Нису спремни, у већини случајева, да покушају пронаћи компромисе потребне за усвајање неопходних реформи.

Наравно да има и позитивних примјера супротних овом негативном тренду. Босна и Херцеговина је предузела неке кораке на провођењу Реформске агенде за ЕУ и наставља радити на Упитнику Европске комисије.

Уз то, БиХ је у септембру потписала Уговор о Транспортној заједници са ЕУ и пет других земаља Западног Балкана, који ће у коначници отворити могућности за развој инфраструктуре.

Било је и неких позитивних помака у погледу регионалних односа, као што је званична посјета србијанског председника Александра Вучића, који је у септембру посјетио Сарајево. Уприличене су такође и значајне посјете хрватских званичника.

Но, цјелокупна слика указује на значајно успоравање реформи.

Министри спољних послова ЕУ прошли мјесец су тачно описали ситуацију када су “изразили жаљење што реторика подјела, заснована на прошлости, и преурањене предизборне активности успоравају темпо реформи и утјечу на политичку климу.”

Поред тренутног политичког застоја, желио бих да нагласим да постоји ризик да се током сљедеће године развије дубља политичка криза у погледу несугласица о правилима којима се уређује индиректни избор делегата за један од домова Парламентарне скупштине Федерације БиХ.

Уколико након сљедећих избора не буде формиран Дом народа Федерације, то ће највјероватније онемогућити формирање Владе Федерације и формирање једног дома државног Парламента.

Желио бих да вам скренем пажњу на ово питање у овој фази, када још има времена да политичке странке у Парламенту ријеше ово питање прије одржавања избора у октобру 2018.

Странке морају предузети све што је потребно да обезбиједе одржавање избора сљедеће године, као и да осигурају провођење изборних резултата без непотребних кашњења.

Уз политички застој који сам управо описао, такође смо имали сталне активности и изјаве представника Републике Српске којима се доводи у питање будућност земље и оспорава ауторитет државних институција, укључујући и одлуке највиших судова.

Предсједник Републике Српске је позвао судије из реда српског народа да се повуку из државних правосудних институција и јасно је рекао да ентитетске институције неће проводити одлуке Суда БиХ које се односе на право државе да буде власник некретнина на територији Републике Српске.

Ово је дио кампање којом се тврди да суверенитет Босне и Херцеговине произлази само из њених ентитета и да се не ради о правој држави.

У пракси то подразумијева оспоравање надлежности државе да рјешава скоро свако питање, што је довело до парализе у провођењу неколико конкретних реформи потребних да би БиХ могла да напредује на путу ка евроатлантским интеграцијама.

На примјер, у октобру је Народна скупштина РС усвојила резолуцију којом се утврђује неутралност овог ентитета у односу на прикључење НАТО-у и покушавају редефинисати ставови и обавезе РС предвиђене Општим оквирним споразумом за мир, посебно Уставом, односно Анексом 4.

Реагујући на ову ситуацију, јасно сам рекао да Општи оквирни споразум за мир, укључујући и Устав, има већу правну снагу у односу на било који акт усвојен на нивоу Народне скупштине РС и да је спољна политика у искључивој надлежности државних институција. Такође, по мом мишљењу, а оно се односи и на друга питања, одлуке Предсједништва БиХ остају на снази све док не буду измијењене или док не буду обухваћене будућим актима.

Раније сам већ говорио пред Савјетом безбједности о још једном потенцијалном изазову Дејтонском мировном споразуму и суверенитету, а то је била одлука о одржавању референдума у Републици Српској о правосудним институцијама и овлаштењима високог представника.

Већ 2015. године, када се ово питање први пут појавило, јасно сам рекао да би такав референдум представљао кршење Анекса 4 и Анекса 10 Мировног споразума. У то вријеме, Савјет Европске уније такође је рекао да би такав референдум значио “оспоравање јединства, суверенитета и територијалног интегритета Босне и Херцеговине.

Јучер је Народна скупштина РС формално ставила ван снаге одлуку из 2015. о одржавању референдума, која никад није смјела бити ни донесена.

Међутим, Народна скупштина је усвојила и закључке који су забрињавајући. Они још једном нетачно тврде да је Република Српска држава и да има право да одржи референдум о питањима из надлежности државе Босне и Херцеговине.

Овдје желим да истакнем да органи РС имају право да одлучују само о питањима из својих уставних надлежности, што се односи и на референдуме. То очито није случај са законима којима су основане правосудне институције на државном нивоу или пак када је ријеч о одлукама високог представника.

Даме и господо, многи проблеми које видимо у Босни и Херцеговини свједоче о једном генералнијем дугорочном тренду, а то је да они на власти све мање поштују владавину права.

То се односи и на чињеницу да још увијек нису проведене одлуке Европског суда за људска права у предмету Сејдић-Финци и другим предметима. Као посљедица, у постојећем систему одређене групе већ дуже од двије деценије су предмет дискриминације и не могу да остваре право да обављају политичку дужност.

А у Мостару, грађанима је већ два изборна циклуса ускраћена могућност да изаберу локалне представнике зато што двије главне политичке странке у граду неће да проведу одлуку Уставног суда о изборном систему у Мостару.

И коначно још један примјер: неки кантони у Федерацији Босне и Херцеговине још нису донијели измјене устава које би гарантовале статус српског народа и језика, без обзира на законску обавезу да то ураде која датира још из 2002.

Сва ова питања морају се ријешити.

Наравно, проблеми са владавином права пуно су дубљи, у смислу корупције у политичком систему, гломазном јавном сектору и пружању основних услуга грађанима.

Ти недостаци у владавини права доприносе огромном егзодусу талентованих младих људи из земље и јачају снаге национализма и подјела.

Дејтонски мировни споразум дефинише Босну и Херцеговину као државу која се руководи владавином права и мислим да ми као међународна заједница треба да се поново ангажујемо и интензивније радимо на јачању владавине права, између осталог и кроз борбу против корупције.

Даме и господо, у свјетлу многих унутрашњих изазова који су још увијек присутни у Босни и Херцеговини, сматрам да би међународна заједница требала да задржи све инструменте које има на располагању за одржавање стабилности. БиХ је комплексно политичко и безбједносно окружење, у којој негативни сценарији могу брзо угрозити Дејтонски мировни споразум и до сада постигнути напредак.

Из тога разлога, чврсто сам увјерен да је још увијек неопходно да задржимо војне снаге ЕУ са извршним мандатом на терену.

Прије но што завршим, желим да поменем још један недавни *позитивни* догађај, за који сматрам да нас подсећа на то да наша подршка БиХ и њеним грађанима није узалудна.

Прошле године, политичари у Средњобосанском кантону усвојили су иницијативу у кантоналној скупштини да раздвоје бошњачке и хрватске ученике у средњој школи у граду Јајцу.

Међутим, брзо су се сусрели са јаким отпором групе одлучних ученика и других грађана свих националности. Великим дијелом због тог отпора, у септембру није дошло до планиране подјеле школе.

Тај примјер ме подсећа на двије ствари. Прво, да међу грађанима на локалном нивоу постоји жеља за социјалном и институционалном интеграцијом, и за примјеном европских стандарда у јавном животу.

Друго, мени то показује да када ми, као међународна заједница, јединствено подржимо локалне актере који раде на унапређењу сопствене земље, резултати су видљиви.

Што се тиче будућности, основни изазови за политичке лидере и институције у Босни и Херцеговини су јасни.

Прије свега, то је довршавање корака потребних за следећу фазу евроатлантске интеграције. Исте те мјере донијеће и економски развој који је тако преко потребан грађанима Босне и Херцеговине.

Друго, предузимање свих потребних корака да се обезбиједи да се избори 2018. могу несметано одржати, а изборни резултати провести.

И коначно, ту је владавина права. Поштовање и провођење одлука суда и поштивање Дејтонског мировног споразума апсолутни су предуслови за стварни напредак.

Ми, као међународна заједница, не можемо то да урадимо у име изабраних лидера БиХ. Али можемо јасно говорити против покушаја да се поништи напредак који је постигнут у интеграцији БиХ и њених народа.

И можемо да подржимо све оне који исказују искрено опредјељење да помогну да БиХ постане стабилна, функционална и просперитетна земља, неповратно интегрисана у европске структуре.

Хвала.